

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Ponowne ożywienie sektora kultury i sektora kreatywnego

(2021/C 106/08)

Sprawozdawca: Giuseppe VARACALLI (IT/Renew Europe), radny gminy Gerace (Reggio di Calabria)**ZALECENIA POLITYCZNE**

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW

1. Zwraca uwagę, że pandemia COVID-19 dramatycznie unaocniła ideę, którą wszyscy popieramy, a mianowicie, że kultura może być wielkim atutem w społecznym, gospodarczym i zrównoważonym rozwoju Europy. Zarazem jasna stała się również sytuacja sektora kultury i sektora kreatywnego. Mając świadomość, że określenie „sektor kultury i sektor kreatywny” jest mgliste, a przejście od sztuki i kultury finansowanych lub dotowanych ze środków publicznych do działalności samowystarczalnych finansowo osób zawodowo związanych z kulturą i twórców jest równie płynne jak granice tego sektora, zwraca się w tym kontekście uwagę przede wszystkim na podmioty, które zasadniczo nie są lub są w niewielkim stopniu wspierane przez sektor publiczny. W prawie wszystkich krajach w dużym stopniu sektor ten tworzą małe przedsiębiorstwa, artyści niezależni i inne osoby wykonujące kreatywne wolne zawody i charakteryzuje się on wysoką podatnością na ryzyko i niepewnością zatrudnienia. To sprawiło, że sektor ten należy do najbardziej dotkniętych kryzysem wywołanym pandemią, jak podkreślił KR w rezolucji w sprawie priorytetów na lata 2020–2025.

2. Przypomina, że jedną z cech charakterystycznych sektora kultury i sektora kreatywnego jest tworzenie wspólnoty, to znaczy, że korzysta się z nich kolektywnie – co sprawiło, że stały się one przedmiotem środków izolacji, która nie zakończyła się jeszcze dla niektórych grup i zawodów pokrewnych i która prowadzi do poważnych strat gospodarczych i likwidacji miejsc pracy. Jednak ta specyfika kultury przekłada się też bezpośrednio na postęp, badania i wzrost oraz na oraz rozwój materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego UE. Zwraca uwagę, że pracownicy sektora sztuk widowiskowych należą do najbardziej dotkniętych kryzysem wywołanym pandemią COVID-19. Są to osoby i rodziny, którym grozi utrata dochodów i które mogą nie być w stanie przetrwać. Wzywa instytucje europejskie i rządy poszczególnych państw do wsparcia pracowników tego sektora, poprzez zadbanie o to, by fundusze programu „Kreatywna Europa” docierały do wszystkich form sektora kultury i sektora kreatywnego oraz do wszystkich podmiotów zaangażowanych w jego tworzenie, niezależnie od rodzaju zatrudnienia, oraz poprzez wspólne uzgodnienie z państwami członkowskimi możliwości nadania wsparciu formy minimalnego dochodu zapewniającego utrzymanie.

3. Podkreśla, że art. 6 i 167 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej stanowią, iż kompetencje UE w dziedzinie kultury mają na celu wspieranie, koordynowanie lub uzupełnianie działań państw członkowskich. Zgodnie z zasadą pomocniczości KR popiera inicjatywy UE w tej dziedzinie, ponieważ wypuklają one ważny ponadnarodowy i europejski wymiar tego sektora. Jednostki samorządu lokalnego i regionalnego posiadają ważne kompetencje, jeśli chodzi o wspieranie dialogu kulturowego i międzykulturowego. W kontekście kryzysu związanego z pandemią powinny one również koordynować wszechstronne sieci lokalne i regionalne w dziedzinie kultury, angażujące wszystkie ważne podmioty. Niniejsza opinia jest opracowywana z uwzględnieniem wyników dorocznego barometru regionalnego i lokalnego UE.

4. Podkreśla, że istotne jest, by sztuki i kultura były wolne i niezależne, kładąc jednocześnie nacisk na samoistną wartość twórczości kulturalnej i artystycznej. Zaznacza, że należy je promować jako kluczowe czynniki wzmacniające tożsamość europejską i podkreślające jej funkcję społeczną, a także wzywa do tego, by kultura i sztuka odgrywały bardziej znaczącą rolę w debacie na temat przyszłości UE, tak aby sektor kultury i sektor kreatywny zostały uznane za priorytet na szczeblu krajowym poprzez synergię z innymi obszarami polityki i finansowaniem strukturalnym w najbliższym okresie programowania.

5. Proponuje prowadzenie stałego dialogu z organizacjami sektora kultury i sektora kreatywnego w celu opracowania łatwych do wykorzystania systemów wsparcia, co doprowadzi do mobilizacji sprzyjającej innowacjom i edukacji w dynamicznym ekosystemie terytorialnym poprzez: stworzenie specjalnych funduszy na tworzenie sieci, uregulowanie kwestii mobilności pracowników sektora kultury, wzmocnienie specjalnych kanałów i platform informatycznych, którym zostaną powierzone informacje na temat artystów, stowarzyszeń, podmiotów sektora kultury itp. w celu promowania ich w skali międzynarodowej (jak ma to miejsce w przypadku Europass), publikowania wszystkich ogłoszeń, środków i specjalnych, odpowiednio dostosowanych działań umożliwiających poszczególnym artystom i podmiotom z tego sektora korzystanie z łatwo dostępnych informacji. Należy bowiem pamiętać, że wielu pracowników sektora kultury i sektora kreatywnego jest samozatrudnionych i boryka się z niepewnością zatrudnienia oraz że w sektorze tym dominują małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), działające w celach zarobkowych lub niezarobkowych.

6. Zwraca uwagę na potrzebę jeszcze lepszego informowania władz regionalnych i lokalnych o środkach i inicjatywach na rzecz sektora kultury i sektora kreatywnego w UE, przy czym w obecnym okresie należy w większym stopniu monitorować te sektory na szczeblu lokalnym i regionalnym oraz uznać kompetencje regionalne i lokalne w zakresie polityki kulturalnej w odniesieniu do sprawiedliwego rozdzielania środków przeznaczonych dla tych sektorów, jako że lokalne instytucje mają lepszą wiedzę o podstawowych strukturach. Punktem wyjścia mogłaby być istniejąca platforma <https://creativesunite.eu>, a także pełne wykorzystanie potencjału krajowych biur programu „Kreatywna Europa”.

7. Ponownie podkreśla, „jak ważne jest wykorzystanie i zwiększanie możliwości cyfrowych do promowania kultury w sposób interaktywny i sprzyjanie dostępności kultury dla wszystkich grup społecznych, zwłaszcza osób młodych, jako przyszłych strażników i propagatorów dziedzictwa kulturowego”⁽¹⁾. Podkreśla potrzebę zwiększenia środków finansowych UE na współfinansowanie tych działań w zakresie cyfryzacji. Jest to tym bardziej zasadne w kontekście obecnej pandemii, ogólnie w dziedzinie kultury, gdyż ujawniła się przepaść cyfrowa występująca z powodów geograficznych, ekonomicznych i pokoleniowych.

8. Ponownie stwierdza, że kultura musi leżeć w centrum stosunków międzynarodowych UE i że wyłoniły się nowe formy i sposoby podejścia alternatywne do dyplomacji międzynarodowej, w tym dyplomacja kulturalna⁽²⁾. Uważa również, że europejska dyplomacja kulturalna powinna koncentrować się na promowaniu Europy i jej państw członkowskich oraz władz lokalnych i regionalnych, także poprzez wymianę edukacyjną i kulturalną, docierając do opinii publicznej i państw trzecich w celu promowania pozytywnego wizerunku Europy i jej państw członkowskich i regionów jako sposobu na wzmocnienie tożsamości, a tym samym spójności społecznej i dialogu. Aby Europa mogła utrzymać wiodącą rolę swych różnorodnych form wyrazu kulturowego również po kryzysie związanym z pandemią, konieczne jest dokonanie zmiany paradygmatu z większą świadomością tego, co posiadamy i co musimy promować również za pomocą alternatywnych i wirtualnych form, ale przede wszystkim potencjału twórczego i zdolności do współdziałania z innymi sektorami (wzajemna inspiracja) we wszystkich dziedzinach sztuki i kultury. Pandemia COVID-19 uświadomiła nam, jak ważne jest wzmocnienie i rozwój dyplomacji kulturalnej UE oraz zdolność do konkurencyjności na arenie światowej dzięki większej ofercie i innowacjom, z nowymi potęgami wschodzącymi także w sferze kultury. Sytuacja gospodarcza spowodowana przez pandemię COVID-19 uwidacznia znaczenie tworzenia sieci kontaktów i promowania tras objazdowych w wypadku występów cyrkowych, sztuk widowiskowych i wystaw, by móc dzielić się projektami wykraczającymi poza szczebel lokalny i regionalny. Konieczne jest zatem zaprojektowanie obiegu dla każdego podsektora artystycznego, aby rozpocząć działalność w formie tras i objazdów w 2022 r.

9. Jednocześnie podkreśla stałe znaczenie promowania tradycyjnego dostępu do oryginalnego dziedzictwa w celu promowania i zachowania wspólnego dziedzictwa artystycznego, historycznego i judeochrześcijańskiego Europy.

10. Wzywa, by unijne zaproszenia do składania wniosków służyły również większemu wspieraniu projektów promujących społeczną rolę kultury, eksperymentów i innowacji we współczesnych sztukach wizualnych, mających na celu rewitalizację peryferyjnych obszarów miejskich, wiejskich lub defaworyzowanych oraz szkół, szpitali, schronisk i więzień, poprzez przyznawanie artystom i twórcom nagród za udział w realizacji wielkiego europejskiego projektu kulturalnego, który z jednej strony obejmuje sztukę współczesną i innowacje, a z drugiej strony generuje produkty, które w sposób oryginalny, innowacyjny trafią do odbiorców, do społeczeństwa, przyczyniając się do stworzenia nowych wzorców jakości życia.

11. Wzywa do podjęcia rozmów z poszczególnymi państwami członkowskimi, by mając na względzie złożoność sektora kultury i sektora kreatywnego wprowadzono narzędzia pozwalające na uchwycenie różnorodności kategorii pracowników, wśród których nie wszystkie są chronione. Wzywa do stworzenia standardowego systemu opieki społecznej, umożliwiającego dostęp do pomocy i dotacji w przypadku szczególnych wydarzeń, dostosowującego istniejący system poprzez uczynienie go mniej sztywnym i archaicznym, tworzącego nowe ramy regulacyjne dostosowane do nowych mechanizmów tworzenia, produkcji i dystrybucji w sektorze kultury oraz koncentrującego się na kreatywności w celu uznania profesjonalnego charakteru podmiotów. W tym kontekście należy dążyć do włączenia do kategorii pracowników administracji publicznej absolwentów szkół teatralnych i posiadaczy dyplomów innych rodzajów twórczości, aby mogli się oni przyczynić do rozwijania programów przekrojowych z punktu widzenia sztuk widowiskowych, audiowizualnych i teatralnych, czyli z punktu widzenia twórców.

12. Podkreśla pilną potrzebę zapewnienia ram prawnych obejmujących wyraźnie kwestie zdrowia i bezpieczeństwa wszystkich pracowników sektora kultury i artystów w ich środowisku pracy oraz pełnego uwzględnienia niepewnych warunków pracy w sektorze kultury i sektorze kreatywnym przez cały okres pandemii, odbudowy po niej i trwania jej skutków.

(1) Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Kultura w Unii, która mierzy wyżej: rola regionów i miast (Dz.U. C 141 z 29.4.2020, s. 39).

(2) Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – W kierunku strategii UE na rzecz międzynarodowych stosunków kulturalnych (Dz.U. C 207 z 30.6.2017, s. 95).

Związek z priorytetami politycznymi

13. Jest zaniepokojony losem sektora kultury i sektora kreatywnego pomimo środków horyzontalnych i sektorowych wprowadzonych od początku pandemii COVID-19.

14. Z zadowoleniem przyjmuje porozumienie w sprawie programu „Kreatywna Europa” osiągnięte przez Radę i Parlament Europejski w grudniu 2020 r., a w szczególności zapewnienie artystom wsparcia w wysokości 2,2 mld EUR. Takie porozumienie uznaje znaczenie sektora kultury i sektora kreatywnego oraz przewiduje znaczne zwiększenie wsparcia dla sektora, który będzie go bardzo potrzebował przez cały okres odbudowy.

15. Zwraca uwagę na potrzebę skupienia się na zrównoważonej działalności kulturalnej, zachęcając do inwestowania bez ograniczeń wiekowych w artystów i inne osoby zawodowo związane z kulturą wyrażające takie wartości jak na przykład demokracja, otwartość na świat, integracja społeczna, włączenie społeczne i świadomość ekologiczna, i na publicznym korzystaniu ze sztuki poprzez propagowanie inicjowania i ożywiania działalności artystycznej za pośrednictwem programów UE oraz ułatwiania dostępu do szeregu trwałych instrumentów wsparcia finansowego, takich jak dotacje publiczne, kapitał wysokiego ryzyka i dostęp do kredytów na preferencyjnych warunkach spłaty w perspektywie długoterminowej.

16. Z zadowoleniem przyjmuje decyzję o ułatwieniu udziału małych projektów kulturalnych w programie „Kreatywna Europa” poprzez znaczne uproszczenie procedur biurowatycznych, głównie na etapie składania wniosków. Zaleca także włączenie inwestycji w kulturę do różnych funduszy UE, uproszczenie ich procedur i rozszerzenie możliwości współfinansowania (tam, gdzie jest ono przewidziane) do 80 % w przypadku projektów realizowanych przez małe podmioty, co ułatwi sfinansowanie pozostałej kwoty przez fundacje, banki i instytucje. W związku z tym przyłącza się do apelu Parlamentu Europejskiego i „wzywa do znacznego i opartego przede wszystkim na dotacjach wsparcia dla sektora kultury i sektora kreatywnego oraz ich branż w celu zapewnienia środków utrzymania społecznościom lokalnym;” i zgadza się co do potrzeby „przeznaczenia dla sektora kultury i sektora kreatywnego oraz ich branż, stosownie do konkretnych potrzeb, co najmniej 2 % środków z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności przeznaczonych na odbudowę”⁽³⁾. Wzywa do włączenia sektora kultury i sektora kreatywnego do REACT-EU, podkreślając potrzebę włączenia kultury do krajowych strategii politycznych na rzecz wdrożenia REACT-EU oraz unijnego instrumentu tymczasowego wsparcia w celu zmniejszenia ryzyka bezrobocia w związku z sytuacją nadzwyczajną (SURE), unikając obciążania budżetów miast i regionów, które już odczuwają skutki pandemii COVID-19, kosztami kultury; wzywa do korzystania z mechanizmu tzw. finansowania kaskadowego, przewidzianego już przez Komisję Europejską jako wsparcie finansowe dla stron trzecich.

17. Zgadza się z potrzebą utworzenia jednego portalu UE łączącego informacje ze wszystkich programów UE finansujących dziedzictwo kulturowe⁽⁴⁾.

18. Przyjmuje z zadowoleniem rosnące zainteresowanie władz lokalnych i regionalnych w całej Europie promowaniem wspólnych wizji i działań w państwach członkowskich oraz ich wysiłki w tym zakresie. Ma nadzieję, że inne kraje powielą inicjatywy podobne do tych realizowanych w ramach Karty z Agrigento⁽⁵⁾, podpisanej przez setki burmistrzów i przewodniczących włoskich regionów i wspieranej przez stowarzyszenia o szczególnie reprezentatywnym charakterze oraz przez Europejski Komitet Regionów⁽⁶⁾.

19. Wyraża nadzieję, że sektor dziedzictwa kulturowego zawsze będzie mógł wspierać, pomimo ograniczeń spowodowanych pandemią COVID-19, uczestnictwo, zrównoważony rozwój, ochronę i innowację, czyli cztery filary, na których oparto inicjatywy Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego, oraz że w obliczu kryzysu związanego z COVID-19 zwiększenie środków na program „Kreatywna Europa” będzie miało charakter strukturalny, a także że środkami tymi zarządzać będą władze regionalne.

20. Osoby zawodowo zajmujące się dziedzictwem kulturowym są najlepiej przygotowane do informowania całej społeczności o żywotnych korzyściach wynikających z dziedzictwa kulturowego dla gospodarki, kultury, środowiska i społeczeństwa.

⁽³⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17 września 2020 r. w sprawie odbudowy życia kulturalnego w Europie (2020/2708 (RSP)).

⁽⁴⁾ Projekt sprawozdania Komisji Kultury i Edukacji Parlamentu Europejskiego, 2019/2194(INI).

⁽⁵⁾ Karta z Agrigento została podpisana w Rzymie 30 października 2019 r. w celu krzewienia skutecznej polityki poprawiającej korzystanie z dziedzictwa kulturowego UE (<http://www.anci.it/wp-content/uploads/Carta-di-Agrigento-per-una-nuova-Agenda-europea-della-Cultura.pdf>).

⁽⁶⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Kultura w Unii, która mierzy wyżej: rola regionów i miast, pkt 20 (Dz.U. C 141 z 29.4.2020, s. 39).

21. Popiera zwiększenie roli twórców, artystów, pracowników technicznych i innych podmiotów kultury i dziedzictwa, traktowanych nie tylko jako „środki” na rzecz wzrostu gospodarczego i zwiększenia konkurencyjności. Sytuacja związana z COVID-19 jeszcze bardziej uwypukliła potrzebę uwzględnienia kultury w systemie edukacji w sposób przekrojowy i programowy. W związku z tym kluczowe znaczenie ma włączenie do zajęć szkolnych sztuk widowiskowych.

22. Jest szczególnie zaniepokojony rosnącym brakiem wykwalifikowanych rzemieślników, specjalistów od renowacji i ekspertów w dziedzinie dziedzictwa kulturowego. Wzywa instytucje europejskie do uwzględnienia zachowania cennych praktyk i wiedzy w przyszłych inicjatywach na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego.

Konkretny wymiar lokalny i regionalny

23. Wzywa państwa członkowskie do podjęcia intensywniejszych działań – z poszanowaniem komplementarności i pomocniczości będących podstawowymi zasadami UE w dziedzinie stosunków kulturalnych – poprzez wspieranie lub koordynowanie działań w celu określenia strategicznego europejskiego podejścia do ożywienia sektora kultury i sektora kreatywnego.

24. Uznaje rolę władz lokalnych i regionalnych, które są niezbędne dla promocji, ożywienia i wsparcia działalności kulturalnej związanej między innymi z muzyką, sztukami plastycznymi, folklorem, sztukami widowiskowymi i audiowizualnymi, publikacjami oraz dziedzictwem kulturowym, gdyż udzielają dotacji, które przyczyniają się do poprawy warunków beneficjentów w miesiącach zamknięcia lub ograniczenia liczby widzów w przestrzeni publicznej zgodnie ze środkami sanitarnymi zastosowanymi wskutek pandemii COVID-19, a także stosują inne środki wsparcia, takie jak na przykład bezpłatne udostępnienie przestrzeni na działalność kulturalną lub ułatwienie korzystania z przestrzeni publicznej.

25. Przypomina, że jeśli chodzi o kulturę i kreatywność, nie zawsze mamy do czynienia z dobrami materialnymi; często są to produkty niematerialne, a sam artysta jest dziełem sztuki, tak jak w przypadku śpiewu i tańca, a także w sytuacji iluzjonisty, trapezisty, muzyka, mima, aktora lub akrobaty. Każdy z nich uczestniczy w przekazywaniu tradycji, zwyczajów i obyczajów, tworzy emocje, przekazuje uczucia, promuje region, przyciąga turystów, przekracza wszelkiego rodzaju bariery psychologiczne, ale czasami nie potrafi pokonać barier strukturalnych, które spiętrzyły się w wyniku pandemii. Doświadczenie osób zawodowo zajmujących się dziedzictwem kulturowym jest unikalnym dobrem publicznym, które ma zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia jakości, wartości i równoważoności w zakresie ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Wymaga to strategicznego działania ze strony samorządów ukierunkowanego na ochronę różnych ekosystemów kulturalnych.

26. Wyraża nadzieję, że UE podejmie działania mające na celu uruchomienie odpowiedniej współpracy między państwami członkowskimi w celu wspierania, promowania i ożywienia działalności wielorakich kategorii zawodowych związanych z sektorem kultury i sektorem kreatywnym, zamrożonej obecnie ze względu na pandemię COVID-19. Każda z tych kategorii ma różne cechy i potrzebuje swojego miejsca i zróżnicowanego traktowania, ale wszystkie one przyczyniają się do tworzenia w regionach możliwości w zakresie turystyki oraz rozwoju społecznego, gospodarczego i kulturalnego. Tytułem przykładu można tu wymienić: dziedzictwo kulturowe materialne – w tym nadzwyczaj skomplikowane zarządzanie zabytkami i obiektami archeologicznymi, także podwodnymi, muzea, archiwa i biblioteki – i niematerialne – np. święta regionalne i lokalne, gastronomia, rękodzieło – działania popularyzatorskie, takie jak konferencje, działania w ramach Europejskich Stolic Kultury; sztuki widowiskowe, spektakle, muzyka, taniec, opera, cyrk, artyści uliczni, przemysł kreatywny, do którego należy film, działalność wydawnicza, projektowanie, reklama i radio i telewizja, sztuki graficzne, rzeźba, malarstwo, architektura; instytucje i fundacje kulturalne.

27. Wzywa władze lokalne i regionalne do wykorzystania funduszy UE oraz różnych programów i środków w celu promowania indywidualnych artystów, zwłaszcza tych mniej znanych, ale już aktywnych w tym sektorze, poprzez tworzenie okazji do wydarzeń i wymiany – obecnie również online – które mogą ujawnić wieloraki potencjał twórczy ukryty w regionach, co sprawi, że – tak jak w przeszłości – artyści staną się ambasadorami i nośnikami swej kultury. Mogą oni wspólnie stanowić odniesienie do jedności europejskiej, zachowując jednocześnie szczególne cechy właściwe poszczególnym państwom członkowskim i regionom. Wzywa do ścisłej współpracy z krajowymi biurami programu „Kreatywna Europa” w celu poszerzenia wiedzy i informacji na temat poszczególnych regionów, a także do ułatwienia, w ramach tego programu, współpracy międzyregionalnej.

28. Zdecydowanie popiera decyzję Rady i Parlamentu Europejskiego o uznaniu współpracy transgranicznej za priorytet w ramach komponentu kulturalnego, w celu wzmocnienia współpracy transnarodowej oraz transgranicznego wymiaru tworzenia, obiegu i widoczności dzieł europejskich, a także mobilności podmiotów działających w sektorze kultury i sektorze kreatywnym. Jest gotów przyczynić się do opracowania „Statusu artysty europejskiego”, we współpracy z Parlamentem Europejskim, i zwraca się, by w związku z tym szczególną uwagę zwrócono na artystów z najbardziej oddalonych regionów europejskich. Zgadza się z Parlamentem Europejskim co do potrzeby „ochrony zatrudnienia

w sektorze dziedzictwa kulturowego, wspierania osób zawodowo zajmujących się konserwacją zabytków i ekspertów w dziedzinie dziedzictwa kulturowego oraz wyposażenia ich w środki niezbędne do ochrony obiektów dziedzictwa europejskiego”⁽⁷⁾. Zwraca również uwagę, że nie należy zapominać o osobach zawodowo zajmujących się dziedzictwem kulturowym, które pracują w środowisku interdyscyplinarnym i międzysektorowym oraz łączą tradycyjne, kreatywne i innowacyjne podejścia do ochrony niezastąpionego dziedzictwa Europy dla przyszłych pokoleń. W związku z tym wzywa do promowania większej mobilności osób zajmujących się zawodowo dziedzictwem kulturowym oraz do uznania pełnego zakresu ich formalnej i nieformalnej wiedzy i umiejętności.

29. Przypomina to, co zawsze było oczywiste dla podmiotów działających w obszarze kultury: miasta i regiony, które umieją podkreślać swoją historię, opowiadać o sobie, odnawiać się i prowadzić samorefleksję, stwarzając przestrzeń dla lekkich, kreatywnych i zrównoważonych gospodarek, stają się atrakcyjne nie tylko dla turystów i dla własnych sektorów gospodarki, ale również dla przedsiębiorstw mających tam siedzibę, a także pod względem wartości nieruchomości, równowagi pokoleniowej i międzykulturowej w dzisiejszych społeczeństwach strukturalnie wielorasowych i wielowyznaniowych.

30. Wzywa regiony do podjęcia wysiłków niezbędnych do wsparcia odbudowy otwartej na eksperymenty, z myślą o nowych projektach i przemyśleniach, które rozwijają się w obecnych czasach, gdy konieczna jest zmiana paradygmatu w celu ożywienia sektora kultury i sektora kreatywnego. Rewitalizacja obszarów miejskich i innych powinna obejmować proste projekty, które ułatwiają wszystkim zdobywanie wiedzy, także na obszarach peryferyjnych i w regionach słabiej rozwiniętych lub najbardziej oddalonych, poprzez eksploatację istniejącej lub planowanej infrastruktury kulturalnej, jej integrację i zaangażowanie na danym terytorium oraz realizację planów ochrony i zachowania dziedzictwa historycznego tych obszarów.

31. Uważa, że konieczne jest opracowanie kreatywnych rozwiązań służących odzyskiwaniu, odnawianiu i nowemu interpretowaniu samych obszarów oraz zarządzaniu nimi; mogą one służyć działaniom wirtualnym i niematerialnym wpisanym w otoczenie, fizycznym interwencjom, takim jak np. sztuki wizualne, widowiskowe i interpersonalne, sztuki stosowane, komunikacja, produkcja cyfrowa i rzeczywistość wirtualna, angażując społeczności poprzez działania wspierające spójność społeczną i rozwój sieci interpersonalnych oraz zachowując charakter użytkowy i zrównoważony. Na przykład szlak artystyczny „Fiumara d’Arte” przebiegający przez różne prowincje, znaczone dziełami sztuki światowej sławy artystów, które dzięki wydarzeniom towarzyszącym stymulują nowe talenty i artystów mających okazję zaprezentować się publiczności. Prowadzi to do rozwoju kultury lokalnej poprzez wzmocnienie jej tożsamości i specyfiki, tworząc unikalną, niemożliwą do przeniesienia związaną z danym miejscem wartość, której czynniki kulturowe są również istotne na szczeblu europejskim.

32. Przypomina o swoim stanowisku na temat inicjatywy „Europejskie Stolice Kultury”, która pomogła wykazać bogactwo, różnorodność i wspólne aspekty kultur europejskich. Należy kontynuować tę i inne inicjatywy, jak np. znak dziedzictwa europejskiego, które mogłyby być jeszcze lepiej wykorzystane. Należy rozwijać wiedzę kulturalną i twórczą, zwłaszcza w młodszym pokoleniu, nie lekceważąc turystyki, w tym turystyki szkolnej, które ucierpiały nie mniej niż sektor kultury i sektor kreatywny, i które nie mogą istnieć wirtualnie.

33. Podkreśla znaczenie wolontariatu dla ochrony dziedzictwa kulturowego i w związku z tym z zadowoleniem przyjmuje ukierunkowany apel o dziedzictwo kulturowe w ramach Europejskiego Korpusu Solidarności.

Uwagi ogólne

34. Uważa, że konieczne jest propagowanie w całej Europie rozpowszechniania twórczości artystycznej i kulturalnej, a także międzynarodowej promocji artystów, kuratorów, krytyków, innych osób zawodowo związanych z kulturą i twórców związanych z innymi dyscyplinami poprzez zaproszenia do składania wniosków podkreślające społeczną rolę sztuki i kultury, z udziałem władz lokalnych i regionalnych, instytucji kulturalnych, szkół, szpitali, domów opieki i więzień, które są liderami projektów mających na celu rewitalizację peryferyjnych lub defaworyzowanych obszarów miejskich i budynków. Projekty te powinny obejmować współpracę między europejskimi podmiotami z różnych krajów oraz fazę promocji w wielu krajach UE, prowadząc do powstania dzieł łączących się w sposób oryginalny, innowacyjny i emocjonalny ze społecznościami, co przyczyni się do rozwoju nowych modeli jakości życia i do odpowiedniej zmiany myślenia na rzecz prawdziwej demokratyzacji kultury oraz zwiększenia zaangażowania obywateli. Należy również propagować nowe formy innowacyjnego zarządzania kulturą, wykorzystując „inkubatory projektów” i inicjatywy kulturalne.

(7) Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17 września 2020 r. w sprawie odbudowy życia kulturalnego w Europie (2020/2708 (RSP)).

35. Popiera potrzebę tworzenia nowych dzieł, ale przede wszystkim wspierania za pośrednictwem sztuki i kultury bardziej zintegrowanych, ustrukturyzowanych i skuteczniejszych celów społecznych, również w obliczu kryzysów rynkowych spowodowanych pandemią COVID-19 i kryzysów systemowych. W szczególności, opierając się na praktyce „premię za sztukę” ustanowionej przez rząd włoski, która zaowocowała dobrymi praktykami w zakresie sponsorowania, można by ogłaszać wezwania i konkursy mające na celu propagowanie zlecenia dzieł współczesnym europejskim artystom i osobom zawodowo związanym z kulturą przez osoby prywatne i przedsiębiorstwa, które zobowiązywałyby się do ich publicznego udostępnienia na określony czas w muzeach i w ramach wystaw objazdowych.

36. Podkreśla w związku z klastrami kultury lub tzw. twórczymi okręgami, że kryzys wywołany pandemią COVID-19 spowodował, iż miasta i regiony muszą znaleźć się w centrum sieci wiedzy, by w pełni wykorzystać potencjał swobodnego przepływu idei, kapitałów i osób w globalnej gospodarce sieciowej. Wsparcie ze strony władz lokalnych i regionalnych ma decydujące znaczenie dla powstania takich klastrów, jednak aby zwiększyć ich skuteczność, trzeba je powiązać ze zintegrowanymi i skalowalnymi europejskimi i światowymi sieciami wiedzy. W związku z tym instytucje UE powinny wspierać finansowo władze lokalne i regionalne, a także podmioty lokalne w realizacji takich projektów.

37. Wzywa do traktowania sektora kultury i sektora kreatywnego jako producentów dóbr podstawowych, tak aby w przypadku nowych nadzwyczajnych wydarzeń w rodzaju pandemii COVID-19, nie podlegały one środkom izolacji. W związku z tym konieczne będzie profilaktyczne opracowanie wspólnych wytycznych, aby umożliwić im kontynuowanie działalności, aczkolwiek z ograniczeniami pod względem dostępności.

38. Z zainteresowaniem przyjmuje pomysł nowego europejskiego Bauhausu, zapowiedziany przez przewodniczącą Ursulę von der Leyen w strategii „fali renowacji”, uznając za konieczne pielęgnowanie nowej europejskiej estetyki opartej na społecznej potrzebie piękna, na powiązaniach między istniejącymi realiami, regeneracją i środowiskiem oraz na opracowaniu i wdrożeniu materiałów zrównoważonych pod względem środowiskowym, czego przykładem są realizacje mediolańskiej Superstudio Group.

39. Ponawia w związku z tym swój wcześniejszy apel o to, „by w ramach nowej agendy miejskiej 2030 zwiększono inwestycje w kulturę oraz w plany dotyczące wykorzystania dziedzictwa kulturowego, również tego zaniedbanego lub porzuconego”, jego zachowania i upowszechniania, oraz partycypacyjnego i zrównoważonego zarządzania nim. Należy przy tym wykorzystać innowacyjne inicjatywy promowane przez gminy i współpracę propagowaną przez podmioty terytorialne”⁽⁸⁾.

Bruksela, dnia 5 lutego 2021 r.

Apostolos TZITIKOSTAS

*Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów*

⁽⁸⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Kultura w Unii, która mierzy wyżej: rola regionów i miast (Dz.U. C 141 z 29.4.2020, s. 39).